

Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η εορτή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου είναι Δεσποτικοθεομητορική εορτή. Αυτό σημαίνει ότι είναι Δεσποτική επειδή αναφέρεται στον Δεσπότη Χριστό, ο οποίος συνελήφθη στην γαστέρα της Θεοτόκου, και θεομητορική εορτή επειδή αναφέρεται στο πρόσωπο εκείνο που συνετέλεσε στην σύλληψη και την ενανθρώπιση του Λόγου του Θεού, δηλαδή την Παναγία.

Η Θεοτόκος Μαρία έχει μεγάλη αξία και σπουδαία θέση στην Εκκλησία, ακριβώς γιατί ήταν το πρόσωπο εκείνο που περίμεναν όλες οι γενεές, και αυτή έδωσε στον Λόγο του Θεού την ανθρώπινη φύση. Έτσι, το πρόσωπο της Θεοτόκου συνδέεται στενά με το Πρόσωπο του Χριστού. Και η αξία της Παναγίας δεν οφείλεται μόνον στις αρετές της, αλλά κυρίως στον καρπό της κοιλίας της. Γι' αυτό, η Θεοτοκολογία συνδέεται στενότερα με την Χριστολογία. Όταν κάνουμε λόγο για

τον Χριστό δεν μπορούμε να αγνοήσουμε αυτήν που του έδωσε σάρκα, και όταν κάνουμε λόγο για την Παναγία, αναφερόμαστε ταυτόχρονα και στον Χριστό, γιατί από Αυτόν αντλεί Χάρη και αξία. Αυτό φαίνεται καθαρά στην ακολουθία των Χαιρετισμών, στην οποία υμνείται η Θεοτόκος, αλλά πάντοτε εν συνδυασμό με το ότι είναι μητέρα του Χριστού: «Χαίρε ότι υπάρχεις βασιλέως καθέδρα, χαίρε ότι βαστάζεις τον βαστάζοντα πάντα».

Αυτός ο σύνδεσμος Χριστολογίας και Θεοτοκολογίας φαίνεται και στην ζωή των αγίων. Ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα των αγίων, που είναι τα πραγματικά μέλη του Σώματος του Χριστού, είναι ότι αγαπούν την Παναγία. Είναι αδύνατον να υπάρχει άγιος ο οποίος δεν την αγαπά.

α΄

Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου είναι η αρχή όλων των Δεσποτικών εορτών. Στο απολυτίκιο της εορτής ψάλλουμε: «σήμερον της σωτηρίας ημών το κεφάλαιον και του απ' αιώνος μυστηρίου η φανέρωσις...». Το περιεχόμενο της εορτής αναφέρεται στο γεγονός κατά το οποίο ο αρχάγγελος Γαβριήλ – ο άγγελος εκείνος με τον οποίο συνδέονται όλα τα γεγονότα που έχουν σχέση με την ενανθρώπιση του Χριστού – επισκέφθηκε με εντολή του Θεού την Παναγία και την πληροφόρησε ότι έφθασε ο καιρός της σαρκώσεως του Λόγου του Θεού, και ότι αυτή θα γίνη η μητέρα Του. (βλ. Λουκά α΄, 26-56).

Η λέξη «ευαγγελισμός» αποτελείται από δύο επί μέρους λέξεις, ήτοι εύ και αγγελία, και δηλώνει την καλή είδηση, την καλή αγγελία. Πρόκειται για την πληροφορία που δόθηκε δια του αρχαγγέλου ότι ο Λόγος του Θεού θα ενανθρωπήσει για την σωτηρία του ανθρώπου. Ουσιαστικά πρόκειται για την εκπλήρωση της υποσχέσεως του Θεού, που δόθηκε μετά την πτώση του Αδάμ και της Εύας (βλ. Γεν. γ΄, 15), η οποία λέγεται πρωτευαγγέλιο. Γι' αυτό, η πληροφορία της ενανθρωπήσεως του Λόγου του Θεού είναι η μεγαλύτερη είδηση μέσα στην ιστορία.

Κατά τον άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή, το ευαγγέλιο του Θεού είναι πρεσβεία του Θεού και παράκληση στους ανθρώπους δια του σαρκωθέντος Υιού Του. Παράλληλα είναι και η καταλλαγή των ανθρώπων με τον Πατέρα, ο Οποίος δίνει ως μισθό την αγέννητη θέωση σε αυτούς που υπακούουν στον Χριστό. Η θέωση λέγεται αγέννητη γιατί δεν γεννάται, αλλά φανερώνεται στους αξίους. Επομένως, η θέωση που προσφέρεται δια του ενανθρωπήσαντος Χριστού δεν είναι γέννηση, αλλά φανέρωση δια της ενυποστάτου ελλάμψεως σε αυτούς που είναι άξιοι αυτής της αποκαλύψεως.

Η καλή αγγελία, το ευαγγέλιο, ο ευαγγελισμός είναι διόρθωση των γεγονότων που

έγιναν στην αρχή της δημιουργίας του ανθρώπου, στον αισθητό Παράδεισο της Εδέμ. Εκεί από γυναίκα άρχισε η πτώση και τα αποτελέσματά της, εδώ από γυναίκα άρχισαν όλα τα αγαθά. Έτσι, η Παναγία είναι η νέα Εύα. Εκεί υπήρχε ο αισθητός Παράδεισος, εδώ η Εκκλησία. Εκεί ο Αδάμ, εδώ ο Χριστός. Εκεί η Εύα, εδώ η Μαρία. Εκεί ο όφις, εδώ ο Γαβριήλ. Εκεί ο ψιθυρισμός του δράκοντος-όφεως στην Εύα, εδώ ο χαιρετισμός του αγγέλου στην Μαρία (Ιωσήφ Βρυένιος). Με αυτόν τον τρόπο διορθώθηκε το σφάλμα του Αδάμ και της Εύας.

β´

Ο αρχάγγελος Γαβριήλ απεκάλεσε την Παναγία «κεχαριτωμένη». Της είπε: «Χαίρε, κεχαριτωμένη, ο Κύριος μετά σου, ευλογημένη συ εν γυναιξίν» (Λουκ. α΄, 28-29). Η Παναγία αποκαλείται «κεχαριτωμένη» και χαρακτηρίζεται «ευλογημένη», αφού ο Θεός είναι μαζί της.

Κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά, και άλλους αγίους Πατέρας, η Παναγία είχε ήδη χαριτωθή, και δεν χαριτώθηκε την ημέρα του Ευαγγελισμού. Παραμένοντας μέσα στα άγια των αγίων του Ναού έφθασε στα άγια των αγίων της πνευματικής ζωής, που είναι η θέωση. Εάν το προαύλιο του Ναού προοριζόταν για τους προσηλύτους και εάν ο κυρίως Ναός για τους ιερείς, τα άγια των αγίων προορίζονταν για τον αρχιερέα. Εκεί εισήλθε η Παναγία, δείγμα ότι έφθασε στην θέωση. Είναι γνωστόν ότι στην χριστιανική εποχή ο νάρθηκας προοριζόταν για τους κατηχουμένους και τους ακαθάρτους, ο κυρίως ναός για τους φωτισθέντας, τα μέλη της Εκκλησίας, και τα άγια των αγίων γι' αυτούς που έφθασαν στην θέωση.

Έτσι, η Παναγία είχε φθάσει στην θέωση και πριν ακόμη δεχθή την επίσκεψη του αρχαγγέλου. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποίησε μια ειδική μέθοδο Θεογνωσίας και Θεοκοινωνίας, όπως ερμηνεύει θαυμάσια και θεόπνευστα ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς. Πρόκειται για την ησυχία, την ησυχαστική οδό. Κατάλαβε η Παναγία ότι δεν μπορεί κανείς να φθάση στον Θεό με την λογική, την αίσθηση, την φαντασία και την ανθρώπινη δόξα, αλλά δια του νού. Έτσι νέκρωσε όλες τις δυνάμεις της ψυχής που προέρχονται από την αίσθηση, και δια της νοεράς προσευχής ενεργοποίησε τον νού. Με αυτόν τον τρόπο έφθασε στην έλλαμψη και την θέωση. Και γι' αυτό αξιώθηκε να γίνη Μητέρα του Χριστού, να δώση την σάρκα της στον Χριστό. Δεν είχε απλώς αρετές, αλλά την θεοποιό Χάρη του Θεού.

Η Παναγία είχε το πλήρωμα της Χάριτος του Θεού, συγκριτικά με τους ανθρώπους. Βέβαια, ο Χριστός, ως Λόγος του Θεού, έχει όλο το πλήρωμα των Χαρίτων, αλλά και η Παναγία έλαβε το πλήρωμα της Χάριτος από το πλήρωμα των Χαρίτων του Υιού της. Γι' αυτόν τον λόγο σε σχέση με τον Χριστό είναι κατώτερη, αφού ο

Χριστός είχε την Χάρη κατά φύσιν, ενώ η Παναγία κατά μετοχήν, σε σχέση όμως με τους ανθρώπους είναι ανώτερη.

Η Παναγία είχε το πλήρωμα της Χάριτος, εκ του πληρώματος των Χαρίτων του Υιού της, προ της συλλήψεως, κατά την σύλληψη και μετά την σύλληψη. Πρό της συλλήψεως το πλήρωμα της Χάριτος ήταν τέλειο, κατά την σύλληψη ήταν τελειότερο, και μετά την σύλληψη ήταν τελειότατο (άγ. Νικόδημος αγιορείτης). Με αυτόν τον τρόπο η Παναγία ήταν παρθένος κατά το σώμα και παρθένος κατά την ψυχή. Και αυτή η σωματική της παρθενία είναι ανώτερη και τελειότερη από την ψυχική παρθενία των αγίων, που επιτυγχάνεται με την ενέργεια του Παναγίου Πνεύματος.

Υ΄

Κανείς άνθρωπος δεν γεννάται απηλλαγμένος από το προπατορικό αμάρτημα. Η πτώση του Αδάμ και της Εύας και οι συνέπειες αυτής της πτώσεως κληρονομήθηκαν σε όλο το ανθρώπινο γένος. Φυσικό ήταν και η Παναγία να μην είναι απηλλαγμένη από το προπατορικό αμάρτημα. Ο λόγος του Αποστόλου Παύλου είναι σαφής: «πάντες ήμαρτον και υστερούνται της δόξης του Θεού» (Ρωμ. γ΄, 23). Στο αποστολικό αυτό χωρίο φαίνεται ότι το αμάρτημα νοείται ως στέρηση της δόξης του Θεού, και ακόμη ότι κανείς δεν είναι απηλλαγμένος από αυτό. Έτσι, λοιπόν, και η Παναγία γεννήθηκε με το προπατορικό αμάρτημα. Πότε όμως απαλλάχτηκε από αυτό; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει να ελευθερωθή από σχολαστικές αντιλήψεις.

Κατ' αρχάς πρέπει να πούμε ότι το προπατορικό αμάρτημα ήταν η στέρηση της δόξης του Θεού, η αλλοτρίωση από τον Θεό, η απώλεια της Θεοκοινωνίας. Αυτό όμως είχε και σωματικές συνέπειες, γιατί στο σώμα του Αδάμ και της Εύας εισήλθε η φθορά και ο θάνατος. Όταν στην Ορθόδοξη Παράδοση γίνεται λόγος για κληρονόμηση του προπατορικού αμαρτήματος, δεν εννοείται η κληρονόμηση της ενοχής της προπατορικής αμαρτίας, αλλά κυρίως οι συνέπειές της, που είναι η φθορά και ο θάνατος. Όπως όταν αρρωσταίνει η ρίζα του φυτού, αρρωσταίνουν και τα κλαδιά και τα φύλλα, το ίδιο έγινε με την πτώση του Αδάμ. Ασθένησε όλο το ανθρώπινο γένος. Η φθορά και ο θάνατος που κληρονομεί ο άνθρωπος είναι το εύκρατο κλίμα της καλλιέργειας των παθών, και με αυτόν τον τρόπο σκοτίζεται ο νους του ανθρώπου.

Ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο η πρόσληψη από τον Χριστό, με την ενανθρώπησή Του, αυτού του θνητού και παθητού σώματος, χωρίς την αμαρτία, συνετέλεσε στο να διορθωθούν οι συνέπειες του αμαρτήματος του Αδάμ. Θέωση υπήρχε και στην Παλαιά Διαθήκη, όπως και φωτισμός του νού, αλλά δεν είχε καταργηθή ο θάνατος, γι' αυτό και οι θεόπτες Προφύτες πήγαιναν στον Άδη.

Με την ενανθρώπιση του Χριστού και την Ανάστασή Του, θεώθηκε η ανθρώπινη φύση και έτσι δόθηκε η δυνατότητα σε κάθε άνθρωπο να θεωθή. Επειδή με το άγιο Βάπτισμα γινόμαστε μέλη του θεωθέντος και αναστημένου Σώματος του Χριστού, γι' αυτό και λέμε ότι δια του αγίου Βαπτίσματος απαλλάσσεται ο άνθρωπος από το προπατορικό αμάρτημα.

Όταν προσαρμόσουμε αυτά στην περίπτωση της Παναγίας, μπορούμε να καταλάβουμε την σχέση της με το προπατορικό αμάρτημα και την ελευθέρωσή της από αυτό. Η Παναγία γεννήθηκε με το προπατορικό αμάρτημα, είχε όλες τις συνέπειες της φθοράς και του θανάτου στο σώμα της. Με την είσοδό της στα άγια των αγίων έφθασε στην θέωση. Αυτή όμως η θέωση δεν ήταν αρκετή για την απαλλαγή από τις συνέπειές του, που είναι η φθορά και ο θάνατος, ακριβώς γιατί δεν είχε ενωθή η θεία με την ανθρώπινη φύση στην υπόσταση του Λόγου. Έτσι, την στιγμή που με την δύναμη του Αγίου Πνεύματος η θεία φύση ενώθηκε με την ανθρώπινη φύση, στην γαστέρα της Παναγίας, η Παναγία πρώτη γεύεται την ελευθέρωσή της από το λεγόμενο προπατορικό αμάρτημα και τις συνέπειές του. Άλλωστε, την στιγμή εκείνη έγινε αυτό που απέτυχε να κάνει ο Αδάμ και η Εύα με τον ελεύθερο προσωπικό τους αγώνα. Γι' αυτό, η Παναγία την στιγμή του Ευαγγελισμού έφθασε σε μεγαλύτερη κατάσταση από εκείνην στην οποία βρισκόταν ο Αδάμ και η Εύα πριν την πτώση. Αξιώθηκε να γευθή το τέλος του σκοπού της δημιουργίας, όπως θα δούμε σ' άλλες αναλύσεις.

Γι' αυτό, για την Παναγία δεν χρειάστηκε να γίνη Πεντηκοστή, δεν χρειάστηκε να βαπτισθή. Αυτό που βίωσαν οι Απόστολοι την ημέρα της Πεντηκοστής, που έγιναν μέλη του Σώματος του Χριστού δια του Αγίου Πνεύματος, και αυτό που έγινε σε όλους εμάς κατά το μυστήριο του Βαπτίσματος, έγινε για την Παναγία την ημέρα του Ευαγγελισμού. Τότε απαλλάχθηκε από το προπατορικό αμάρτημα, όχι με την έννοια ότι απαλλάχθηκε από την ενοχή, αλλά ότι απέκτησε την θέωση στην ψυχή και το σώμα, λόγω της ενώσεώς της με τον Χριστό.

Μέσα στα πλαίσια αυτά πρέπει να ερμηνευθή και ο λόγος του αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, ότι την ημέρα του Ευαγγελισμού η Παναγία έλαβε το Άγιον Πνεύμα, το Οποίο την καθάρισε και της έδωσε δύναμη δεκτική της θεότητας του Λόγου, συγχρόνως δε και γεννητική. Δηλαδή, η Παναγία έλαβε από το Άγιο Πνεύμα καθαρική χάρη, αλλά και δεκτική και γεννητική του Λόγου του Θεού, ως ανθρώπου.

δ'

Η απάντηση της Παναγίας στην πληροφορία του αρχαγγέλου ότι θα αξιωθή να γεννήση τον Χριστό ήταν εκφραστική: «Ιδού η δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατά το ρήμά σου

» (Λουκ. α', 38). Φαίνεται εδώ η υπακοή της Παναγίας στον λόγο του αρχαγγέλου, αλλά και η υπακοή της στον Θεό, για ένα γεγονός που ήταν παράδοξο και παράξενο για την ανθρώπινη λογική. Έτσι υποτάσσει την λογική της στο θέλημα του Θεού.

Μερικοί ισχυρίζονται ότι κατά την στιγμή εκείνη όλοι οι δίκαιοι της Παλαιάς Διαθήκης, αλλά και όλη η ανθρωπότητα περίμεναν με αγωνία να ακούσουν την απάντηση της Παναγίας, έχοντας φόβο μήπως αρνηθή και δεν υπακούση στο θέλημα του Θεού. Ισχυρίζονται ότι επειδή κάθε φορά που ο άνθρωπος βρίσκεται σε τέτοιο δίλημμα, ακριβώς επειδή έχει ελευθερία, μπορεί να πη το ναι ή το όχι, όπως άλλωστε έγινε στην περίπτωση του Αδάμ και της Εύας, το ίδιο μπορούσε να συμβή και στην Παναγία. Αλλά όμως η Παναγία δεν ήταν δυνατόν να αρνηθή, όχι γιατί δεν είχε ελευθερία, αλλά γιατί είχε την πραγματική ελευθερία.

Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός κάνει διάκριση μεταξύ φυσικού και γνωμικού θελήματος. Γνωμικό θέλημα έχει κανείς όταν διακρίνεται για την άγνοια ενός πράγματος, για την αμφιβολία και τελικά για την αδυναμία επιλογής. Πρόκειται για μια αμφιταλάντευση περί του πρακτέου. Φυσικό θέλημα έχει κανείς όταν οδηγείται κατά τρόπο φυσικό, χωρίς αμφιταλαντεύσεις, χωρίς άγνοια, στην πραγματοποίηση της αλήθειας.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι το φυσικό θέλημα συνδέεται με το «θέλγειν», ενώ το γνωμικό θέλημα με το «πώς θέλγειν», και μάλιστα όταν γίνεται με αμφιβολίες και αμφιταλαντεύσεις. Επόμενο είναι ότι το φυσικό θέλημα συνιστά την τελειότητα της φύσεως, ενώ το γνωμικό θέλημα συνιστά την ατέλεια της φύσεως, αφού προϋποθέτει άνθρωπο που δεν έχει γνώση της αλήθειας, δεν είναι βέβαιος γι' αυτό που πρέπει να αποφασίση.

Ο Χριστός καίτοι είχε δύο θελήματα, λόγω των δύο φύσεων, ανθρωπίνης και θείας, εν τούτοις είχε φυσικό θέλημα, από την άποψη που μελετάμε εδώ καί, βέβαια, δεν είχε γνωμικό θέλημα. Ως Θεός ήξερε πάντοτε το θέλημα του Θεού Πατρός και δεν υπήρχε ποτέ αμφιβολία μέσα Του ούτε αμφιταλάντευση. Αυτό κατά χάριν βιώνεται και από τους αγίους, ιδιαιτέρως από την Παναγία. Επειδή η Παναγία είχε φθάσει στην θέωση, γι' αυτό ήταν αδύνατο να αρνηθή το θέλημα του Θεού και να μη συγκατατεθή για την ενανθρώπηση. Είχε την τέλεια ελευθερία, και γι' αυτό η ελευθερία της ενεργούσε πάντοτε κατά φύσιν και όχι παρά φύσιν. Εμείς επειδή δεν έχουμε φθάσει στην θέωση έχουμε ατελή ελευθερία, το λεγόμενο γνωμικό θέλημα, γι' αυτό και αμφιταλαντευόμαστε για το πρακτέο. Η ερώτησή της «πώς εσται μοι τούτο, επεί άνδρα ου γινώσκω» (Λουκ. α', 34), δείχνει ταπείνωση, αδυναμία της ανθρωπίνης φύσεως, αλλά και το παράδοξο του πράγματος, επειδή υπήρχαν θαυματουργικές συλλήψεις στην Παλαιά Διαθήκη, όχι όμως ασπόρως.

Ε΄

Κατά την ημέρα του Ευαγγελισμού έχουμε άμεση σύλληψη του Χριστού με την δύναμη και ενέργεια του Παναγίου Πνεύματος. Σ' ένα θεοτοκίο ψάλλουμε: «Του Γαβριήλ φθεγξαμένου σοι παρθένε το χαίρε σύν τη φωνή εσαρκούτο ο των όλων Δεσπότης». Αυτό σημαίνει ότι δεν παρενεβλήθησαν μερικές ώρες και ημέρες για να γίνη η σύλληψη, αλλά έγινε ακριβώς εκείνη την στιγμή.

Ο αρχάγγελος Γαβριήλ είπε στον Ιωσήφ, τον μνήστορα της Υπεραγίας Θεοτόκου. «Μη φοβηθής παραλαβείν Μαριάμ την γυναίκα σου, το γαρ εν αυτή γεννηθέν εκ Πνεύματος εστίν Αγίου» (Ματθ. α', 20). Η Παναγία γέννησε κατά άνθρωπο τον Χριστό, αλλά η σύλληψη έγινε εκ Πνεύματος Αγίου.

Ο Μ. Βασίλειος, ερμηνεύοντας αυτήν την φράση, και κυρίως το «γεννηθέν εκ Πνεύματος αγίου», λέγει ότι κάθε πράγμα που προέρχεται από κάτι άλλο, δηλώνεται με τρεις λέξεις. Η μία είναι το «δημιουργικώς», όπως ολόκληρη η κτίση δημιουργήθηκε από τον Θεό με την ενέργειά Του. Η άλλη είναι το «γεννητώς», όπως ο Υιός γεννήθηκε προ πάντων των αιώνων από τον Πατέρα. Η τρίτη είναι το «φυσικώς», όπως η ενέργεια βγαίνει από κάθε φύση, ήτοι η λαμπρότητα από τον ήλιο, και γενικότερα η ενέργεια από τον ενεργούντα. Για την σύλληψη του Χριστού εν Αγίω Πνεύματι η αληθινή έκφραση είναι ότι ο Χριστός συνελήφθη με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος «δημιουργικώς», και όχι γεννητώς και φυσικώς.

Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός διδάσκει ότι ο Υιός και Λόγος του Θεού συνέπηξε για τον Εαυτό του, με τα αγνά και καθαρώτατα αίματα της Θεοτόκου, σάρκα που είναι εμψυχωμένη από λογική και νοερά ψυχή, όχι σπερματικώς, αλλά

δημιουργικώς δια του Αγίου Πνεύματος.

Βέβαια, όταν κάνουμε λόγο για σύλληψη του Χριστού στην γαστέρα της Θεοτόκου με την δύναμη και δημιουργική ενέργεια του Αγίου Πνεύματος, δεν πρέπει να απομονώνουμε το Άγιον Πνεύμα από την Αγία Τριάδα. Είναι γνωστόν από την πατερική διδασκαλία ότι κοινή είναι η ενέργεια του Τριαδικού Θεού. Η δημιουργία του κόσμου και η αναδημιουργία του ανθρώπου και του κόσμου έγινε και γίνεται με την κοινή ενέργεια του Τριαδικού Θεού. Επομένως, όχι μόνον το Άγιον Πνεύμα εδημιούργησε το δεσποτικό σώμα του Χριστού, αλλά και αυτός ο ίδιος ο Πατήρ και ο Υιός, δηλαδή ολόκληρη η Αγία Τριάδα. Η διατύπωση αυτής της αλήθειας είναι ότι ο Πατήρ ευδόκησε την σάρκωση του Υιού Του, ο Υιός και Λόγος του Θεού αυτούργησε την σάρκωσή Του και το Άγιον Πνεύμα την ετελεσιούργησε.

Η σύλληψη του Χριστού στην κοιλία της Θεοτόκου έγινε με ησυχία και κρυφιότητα και όχι με κρότο και ταραχή. Κανείς, ούτε από τους αγγέλους ούτε από τους ανθρώπους, μπόρεσε να καταλάβη εκείνη την στιγμή αυτά τα μεγάλα που επετελέσθησαν. Ο Προφητάναξ Δαβίδ προφήτευσε αυτό το γεγονός λέγοντας: «Καταβήσεται ως υετός επί πόκον, ωσεί σταγών η στάζουσα επί την γήν» (Ψαλμ. οα', 6). Όπως η βροχή που πέφτει επάνω σ' ένα ποκάρι από μαλλί δεν προκαλεί θόρυβο, ούτε και καμμιά φθορά, το ίδιο έγινε και κατά τον ευαγγελισμό και την σύλληψη. Ο Χριστός με την σύλληψή Του δεν προκάλεσε θόρυβο ούτε και καμμιά φθορά στην παρθενία της Παναγίας. Γι' αυτό και η Παναγία ήταν και έμεινε Παρθένος προ του τόκου, κατά τον τόκο και μετά τον τόκο. Είναι τα τρία αστέρια τα οποία ο αγιογράφος σχηματίζει πάντοτε στο μέτωπο και στους δύο ώμους της Παναγίας.

στ'

Η ένωση της θείας με την ανθρώπινη φύση στην υπόσταση του Λόγου, μέσα στην κοιλία της Θεοτόκου, συνιστά την άμεση θέωση της ανθρωπίνης φύσεως. Δηλαδή, από την πρώτη στιγμή που ενώθηκε η θεία με την ανθρώπινη φύση υπάρχει θέωση της ανθρωπίνης φύσεως. Είναι χαρακτηριστικός ο λόγος του αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού: «άμα σάρξ, άμα Θεού Λόγου σάρξ». Αυτό σημαίνει ότι δεν παρενεβλήθη ένα διάστημα μετά από την σύλληψη για να θεωθή το ανθρώπινο πρόσλημμα, αλλά αυτό έγινε αμέσως κατά την ώρα της συλλήψεως.

Συνέπεια και συνέχεια αυτού του γεγονότος είναι ότι η Παναγία πρέπει να λέγεται Θεοτόκος, αφού αυτή γέννησε πραγματικά τον Θεό, τον Οποίο κυοφόρησε εννέα μήνες στην κοιλία της, και όχι έναν άνθρωπο που είχε την Χάρη του Θεού. Γι' αυτό η Παναγία λέγεται Θεοτόκος και όχι Χριστοτόκος. Το χριστολογικό δόγμα έχει συνέπεια και στο θεοτοκολογικό. Η Παναγία είναι Θεοτόκος, ακριβώς γιατί συνέλαβε εν Αγίω Πνεύματι τον Χριστό.

Αυτό πρέπει να τονισθή, γιατί παλαιά έγινε μεγάλη θεολογική συζήτηση για το αν η Παναγία πρέπει να λέγεται Θεοτόκος, λόγω υπάρξεως αιρετικών διδασκαλιών, η δε τελική κατοχύρωση της διδασκαλίας ότι η Παναγία εγέννησε Θεό, και ότι αμέσως με την πρόσληψη της ανθρωπίνης φύσεως υπάρχει θέωσή της, έγινε στην Γ' Οικουμενική Σύνοδο. Ο αιρετικός Νεστόριος, χρησιμοποιώντας φιλοσοφικούς όρους και ανθρώπινο στοχασμό, υποστήριζε ότι η Παναγία ήταν άνθρωπος και γι' αυτόν τον λόγο ήταν αδύνατο να γεννήση τον Θεό. Το βρέφος που υπήρχε μέσα της δεν ήταν Θεός, αλλά άνθρωπος. Απλώς ο Θεός «παρήλθεν» ή «συμπαρήλθεν» δια της Θεοτόκου. Βέβαια, υπήρχε πρόβλημα στην θεολογία του για τις σχέσεις μεταξύ των δύο φύσεων στον Χριστό. Ο Νεστόριος πίστευε ότι η σάρκα του Χριστού ήταν απλώς συνημμένη με την φύση της θεότητας. Ο Λόγος ήταν Θεός, αλλά ήταν συνημμένος με τον άνθρωπο και κατοικούσε μέσα του. Με τέτοιες προϋποθέσεις ονόμαζε την Παναγία Χριστοτόκο και όχι Θεοτόκο.

Όμως, ο Χριστός είναι Θεάνθρωπος, τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος, και η κάθε φύση ενεργούσε «μετά της θατέρου κοινωνίας» στην υπόσταση του Λόγου. Το θέμα αυτό θα το δούμε όταν θα κάνουμε λόγο για την γέννηση του Χριστού. Εδώ όμως πρέπει να υπογραμμισθή ότι η ανθρωπίνη φύση θεώθηκε αμέσως με την ένωσή της με την θεία φύση στην υπόσταση του Λόγου, μέσα στην κοιλία της Θεοτόκου. Γι' αυτό η Παναγία είναι και λέγεται Θεοτόκος, αφού γέννησε κατά άνθρωπον τον Θεό.

ζ'

Η άμεση θέωση της ανθρωπίνης φύσεως από την θεία φύση του Λόγου δεν σημαίνει ότι καταργούνται τα ιδιώματα της ανθρωπίνης φύσεως. Αυτό δείχνει ότι η σύλληψη και κυοφορία, αλλά και η γέννηση του Χριστού έγινε κατά φύσιν και υπέρ φύσιν. Υπέρ φύσιν, γιατί έγινε δημιουργικώς από το Πανάγιο Πνεύμα και όχι σπερματικώς. Κατά φύσιν, γιατί η κυοφορία έγινε κατά τον τρόπο που κυοφορείται το βρέφος.

Υπάρχει όμως ένα σημείο που πρέπει να υπογραμμισθή. Σε κάθε βρέφος υπάρχουν μερικά στάδια, έως ότου έλθη η ώρα να γεννηθή. Κατ' αρχάς γίνεται η σύλληψη,

στην συνέχεια μετά από ένα χρονικό διάστημα ο εξεικονισμός των μελών του σώματός του, έπειτα αναπτύσσεται ολίγον κατ' ολίγον, και κατά τον βαθμό της αναπτύξεώς του ακολουθεί η κίνηση, και τέλος, όταν ολοκληρωθή, εξέρχεται από την κοιλία της μητέρας του.

Ενώ στο θείο βρέφος έχουμε ολίγον κατ' ολίγον αύξηση, εν τούτοις δεν παρενεβλήθη διάστημα μεταξύ συλλήψεως και εξεικονισμού των μελών. Ο Μ. Βασίλειος λέγει ρητώς: «ευθύς γαρ τέλειον ήν τη σαρκί το κυοφορούμενον, ου ταις κατά μικρόν διαπλάσεσι μορφωθέν». Αυτό πρέπει να το δούμε από την άποψη ότι εξεικονίσθησαν τα μέλη του σώματός Του αμέσως, δημιουργήθηκε τέλειος άνθρωπος, αλλά όμως δεν βρέθηκε αμέσως στην διάπλαση των εννέα μηνών. Αναπτυσσόταν ολίγον κατ' ολίγον, ενώ είχε απαρτισθή το σώμα Του από την αρχή.

η´

Η σύλληψη του Χριστού στην κοιλία της Θεοτόκου έγινε από το Πανάγιο Πνεύμα δημιουργικώς και όχι σπερματικώς, γιατί έπρεπε να αναλάβη ο Χριστός την καθαρά φύση που είχε ο Αδάμ προ της παραβάσεως. Βέβαια, ο Χριστός προσέλαβε σάρκα παθητή και θνητή, όπως αυτή έγινε μετά την παράβαση του Αδάμ, για να νικήση την φθορά και τον θάνατο, αλλ' όμως ήταν άκρως καθαρά και αμίαντος, όπως ήταν προ της παραβάσεως. Έτσι, η σάρκα του Χριστού από απόψεως καθαρότητας ήταν όπως το προ της παραβάσεως σώμα του Αδάμ, από απόψεως δε θνητότητας και φθαρτότητας ήταν το μετά την παράβαση σώμα του Αδάμ.

Επομένως, η σύλληψη έγινε δια του Αγίου Πνεύματος, γιατί ο τρόπος με τον οποίο γεννάται σήμερα ο άνθρωπος (διά του σπέρματος) είναι μετά την παράβαση. Κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά, η κίνηση της σαρκός προς γέννηση δεν είναι απηλλαγμένη τελείως της αμαρτίας, γιατί, ενώ ο νούς έχει ταχθή από τον Θεό να ηγεμονεύη τον άνθρωπο, συμπεριφέρεται «ανυποτάκτως» κατά την διάρκεια της κινήσεως της σαρκός. Έτσι, η καθαρά φύση του Χριστού έχει σχέση με την δημιουργική και όχι σπερματική σύλληψη.

Ακριβώς αυτό το γεγονός συνδέεται στενώςτατα με το ότι η σύλληψη, κυοφορία και γέννηση του Χριστού από την Παναγία ήταν ανήδονος, άκοπος και ανώδινος. **Ο Χριστός, λοιπόν, συνελήφθη, κυοφορήθηκε ως βρέφος και γεννήθηκε ανηδόνως, ακόπως, ανωδίνως.** Συνελήφθη ασπόρως για δύο βασικούς λόγους. Πρώτον, για να αναλάβη την καθαρά ανθρώπινη φύση, και δεύτερον, για να γεννηθή αφθόρως και ανωδίνως.

Η Παναγία όπως συνέλαβε τον Χριστό ανηδόνως, χωρίς ηδονή, το ίδιο και τον κράτησε εννέα μήνες στην κοιλία της ακόπως και αβάρως. Δεν αισθανόταν βάρος,

παρά το ότι το θείο βρέφος αναπτυσσόταν φυσιολογικά και είχε το βάρος ενός αναπτυσσόμενου εμβρύου. Εφαρμόσθηκε έτσι η προφητεία του Προφήτου Ησαΐου: «Ιδού Κύριος κάθεται επί νεφέλης κούφης» (Ησ. ιθ', 1). Με τον όρο «νεφέλη κούφη» εννοείται η ανθρώπινη σάρκα, που ήταν τόσο πολύ ελαφρά, ώστε δεν προξένησε κανένα βάρος και κόπο στην Παναγία, κατά το διάστημα της εννεαμήνου κυοφορίας.

Η άσπορη και ανήδονη σύλληψη της Παναγίας και η άκοπη κυοφορία συνδέεται στενά με την άφθορη και ανώδινη γέννηση του Χριστού. Κατά τον άγιο Γρηγόριο Νύσσης υπάρχει στενή σχέση μεταξύ ηδονής και οδύνης, αφού κάθε ηδονή έχει συνημμένο και τον πόνο. Ο Αδάμ αισθάνθηκε ηδονή και ακολούθησε ο πόνος σε όλο το ανθρώπινο γένος. Έτσι και τώρα δια της ελευθερώσεως από την ηδονή προέρχεται χαρά στο ανθρώπινο γένος. Η γέννηση του Χριστού δεν έφθειρε την παρθενία της Θεοτόκου, όπως ακριβώς η σύλληψη δεν έγινε με ηδονή, και η κυοφορία με βάρος και κόπο. Εκεί που ενεργεί το Πανάγιο Πνεύμα «νικάται φύσεως τάξις».

Θ'

Η διάρκεια της κυοφορίας της Παναγίας είναι προτύπωση της αδιαλείπτου κοινωνίας που θα έχουν οι άγιοι στην Βασιλεία του Θεού.

Είναι γνωστό και δεδομένο ότι η μητέρα που έχει κυοφορούμενο βρέφος έχει στενή και οργανική σχέση μαζί του. Σύγχρονοι επιστήμονες έχουν αποδείξει ότι το βρέφος επηρεάζεται πάρα πολύ όχι μόνο από την σωματική κατάσταση της μητέρας του, αλλά και από την ψυχολογική της συγκρότηση. Και επειδή το θείο βρέφος συνελήφθη εκ Πνεύματος Αγίου, αλλά μεγάλωσε κατά τον φυσικό τρόπο, δηλαδή είχε κοινωνία με το σώμα της Παναγίας, γι' αυτό και υπάρχει στενή σχέση μεταξύ του Χριστού και της Θεοτόκου. Φυσικά, αυτό πρέπει να το δούμε από την άποψη ότι η Παναγία δίνει το αίμα της στον Χριστό, αλλά και ο Χριστός την Χάρη και ευλογία Του σε αυτήν. Κυοφορούμενος ο Χριστός δεν έπαυσε να βρίσκεται ταυτόχρονα στον θρόνο του Θεού ενωμένος με τον Πατέρα Του και το Άγιον Πνεύμα.

Η ανθρώπινη φύση ενώθηκε με την θεία φύση ατρέπτως, ασυγχύτως, αδιαιρέτως, αχωρίστως, αμέσως από την στιγμή της συλλήψεως. Αυτό σημαίνει ότι πρώτη η Παναγία γεύθηκε τα αγαθά της θείας ενανθρωπήσεως, την θέωση. Αυτό που οι Μαθηταί του Χριστού γεύθηκαν κατά την Πεντηκοστή, και εμείς μετά το Βάπτισμα, κατά την διάρκεια του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας, όταν κοινωνούμε το Σώμα και το Αίμα του Χριστού, και αυτό που θα ζουν οι άγιοι στην Βασιλεία των Ουρανών, το ζούσε η Παναγία από την πρώτη στιγμή της συλλήψεως

και κυοφορίας.

Επομένως, ο Χριστός εννέα ολόκληρους μήνες, μέρα και νύχτα, έτρεφε με το αγιασμένο αίμα Του την Παναγία. Αυτό είναι προτύπωση της αδιαλείπτου θείας Κοινωνίας και της αδιαλείπτου σχέσεως και κοινωνίας των αγίων με τον Χριστό που θα γίνη κυρίως στην άλλη ζωή. Γι' αυτό και η Παναγία είναι προτύπωση του μέλλοντος αιώνος. Από αυτό το πρίσμα είναι Παράδεισος.

Ι΄

Ο άγιος Νικόδημος ο αγιορείτης, μιλώντας για τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου, προχωρεί και σε μια προσωπική και υπαρξιακή προσέγγιση του γεγονότος αυτού. Γιατί, δεν αρκεί μόνο να εορτάζουμε εξωτερικά τα γεγονότα της θείας ενανθρωπήσεως, αλλά να τα πλησιάζουμε υπαρξιακά και πνευματικά. Γι' αυτόν τον λόγο συνέλεξε πολλά χωρία αγίων στα οποία γίνεται λόγος γι' αυτήν την υπαρξιακή προσέγγιση.

Είναι χαρακτηριστικός ο λόγος του Προφήτου Ησαΐου: «Δια τον φόβον σου, Κύριε, εν γαστρί ελάβομεν και ωδινήσαμεν και ετέκομεν, πνεύμα σωτηρίας σου εποιήσαμεν επί της γής» (Ησ. κστ', 18). Κατά την ερμηνεία των αγίων Πατέρων σπόρος είναι ο λόγος του Θεού και μήτρα είναι ο νούς και η καρδιά του ανθρώπου. Δια της πίστεως ο λόγος του Θεού σπείρεται στην καρδιά του ανθρώπου και την καθιστά έγκυο από τον φόβο του Θεού. Πρόκειται για τον φόβο να μη μείνη ο άνθρωπος μακριά από τον Θεό. Δια του φόβου αυτού αρχίζει ο αγώνας για την κάθαρση της καρδιάς και την απόκτηση των αρετών, που ομοιάζει με πόνο, ωδίνες τοκετού. Με αυτόν τον τρόπο γεννιέται το πνεύμα της σωτηρίας, που είναι η θέωση και ο αγιασμός.

Η μόρφωση του Χριστού μέσα μας γίνεται με πνευματικές ωδίνες. Ο Απόστολος Παύλος λέγει: «τεκνία μου, ούς πάλιν ωδίνω, άχρις ου μορφωθή Χριστός εν υμίν» (Γαλ. δ', 19). Ωδίνες είναι ο ασκητικός αγώνας, και μόρφωση είναι η θέωση και ο αγιασμός.

Κατά τους αγίους Πατέρας (άγιο Γρηγόριο Νύσσης, άγιο Μάξιμο Ομολογητή, άγιο Συμεών τον νέο Θεολόγο, όσιο Νικήτα τον Στηθάτο κλπ.), αυτό που συνέβη σωματικά στην Παναγία, αυτό γίνεται πνευματικά σε κάθε έναν του οποίου η ψυχή παρθενεύει, δηλαδή καθαρίζεται από τα πάθη. Ο Χριστός, που μια φορά γεννήθηκε κατά σάρκα, θέλει να γεννάται πάντα κατά πνεύμα, από αυτούς που θέλουν, και έτσι γίνεται βρέφος, διαπλάττοντας τον εαυτό του μέσα σ' εκείνους δια των αρετών.

Η πνευματική σύλληψη και γέννηση γίνεται αντιληπτή από το ότι σταματά η ρύση

του αίματος, δηλαδή παύουν να υπάρχουν επιθυμίες για την διάπραξη της αμαρτίας, δεν ενεργούν τα πάθη στον άνθρωπο, μισεί ο άνθρωπος την αμαρτία και θέλει διαρκώς να πράττει το θέλημα του Θεού. Αυτή δε η σύλληψη και γέννηση αποκτάται με την εφαρμογή των θείων εντολών, κυρίως με την επιστροφή του νοός στην καρδιά και με την αδιάλειπτη μονολόγιστη προσευχή. Τότε ο άνθρωπος γίνεται ναός του Παναγίου Πνεύματος.

Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου είναι ευαγγελισμός του ανθρωπίνου γένους, πληροφορία ότι ενηνθρώπησε ο Υιός και Λόγος του Θεού. Αυτή η παγκόσμια εορτή πρέπει να συντελέσει στην προσωπική εορτή, στον προσωπικό ευαγγελισμό. Πρέπει να δεχθούμε τα προοίμια της σωτηρίας μας, που είναι η μεγαλύτερη είδηση στην ζωή μας.